

Er zijn een hele hoop mensen, die zeggen: ja, maar het leven is een spel; ik heb zoveel risico genomen, waar blijft mijn beloning? Dat is niet waar, die moet je zelf verdienen, je moet jezelf waarmaken. Het leven doet mij eigenlijk een beetje denken aan een soort "doe-het-zelf-kit", zo'n doos, waaruit je alles op kunt bouwen, desnoods een heel huis of een heel jacht, of een auto, wanneer je maar geduld hebt en wanneer je er maar tijd aan besteedt, wanneer je er voldoende belangstelling voor hebt.

Je begint in het leven, wanneer je een beetje zelfstandig wordt, eigenlijk altijd met een achtergrond. Die achtergrond, daar kun je niet veel meer aan doen. Wanneer je als kind streng gereformeerd of streng katholiek of streng joods bent opgevoed, dan blijft het je je hele leven lang beïnvloeden. Dat is hetzelfde als iemand, die socialist is en van kindsaf aan niets anders gehoord heeft dan socialisme of communisme, of, wat dat betreft, de meer rechtse groeperingen, die weten gewoon niet anders. En dát zijn de regels van het spel, voor jôu!

Maar, je moet heel goed begrijpen, dat dat alleen maar geldt voor dat spel binnen dat kader van die voorstelling. Het is natuurlijk erg mooi om te zeggen: "Gij zult niet doden". Dat is een van de spelregels van het christendom en van het jodendom. Maar er komt een ogenblik, dat je voor de keuze staat: ik, of die ander! En dán moet je voor jezelf heel goed weten, wat je doet. Want als je zegt: die ander dan neem je een enorm risico. Het risico, dat je neemt, is, dat je, juist door volledig getrouw te zijn aan hetgeen je voelt, dat juist is, later, wanneer je dood bent, de beloning krijgt voor al hetgeen je niet gedaan hebt en toch had kunnen doen.

Je kunt natuurlijk ook zeggen: nou, dan die ander maar. En dan gaat het spel rustig door en dan heb je misschien toch nog wel kans, dat je je beloning krijgt.

De mens - ja, hoe moet je dat nu eigenlijk precies zeggen? Laat ik het zó zeggen: - een mens is een dier, waarin een lichtende geest schuil gaat. Maar of die lichtende geest zich manifesteert als engel of als duivel, nou, daar heb je zelf toch ook wel het een en ander over te zeggen. En dat is ook weer een kansspel. Natuurlijk, wanneer je bereid bent om iedereen op te offeren aan hetgeen jû wilt bereiken, nu ja, dan krijg je je zin. Wanneer je je niet afvraagt: wat gaat het kosten? maar je zegt alleen: 'ik wil dat doel bereiken'; dan bereik je het. Je zult er misschien zelf wel aan dood gaan en er zullen anderen onder vallen, je zult misschien hopen mensen ongelukkig maken en onrecht doen, maar, je kunt je zin krijgen. Dat is het hele spel.

Dat is het spel, dat op het ogenblik gespeeld wordt nogal, zoals U misschien weet. Mag ik actueel zijn hierbij of moeten we neutralist blijven. Mag wel, hè? Goed. Dan moet U eens luisteren. Inflatoire financiering, weet U, wat dat is? Een gok! Inflatoire financiering betekent, dat je van degene, die in gèldswaarde iets bezit, voortdurend iets afneemt. En wanneer de inflatie per jaar 10% is, dan betekent dat, dat iedereen, die een gulden gespaard heeft, in feite aan de Staat of aan de gemeenschap tien centen cadeau doet. Nu kun je zeggen: dat is best. Maar nu komen er een hele hoop mensen, die zeggen: waarom zou ik dan sparen? Dat is gewoon een gok. Het is gewoon een gok op de dwaasheid van anderen, die in gèld blijven sparen en niet in goederen. Op het ogenblik, dat de mensen zeggen: "nou, dan spaar ik niet meer", dan ligt die hele maatschappij op z'n achterwerk. De banken hebben geen geld meer en de Staat kan dan wel bankbiljetten drukken, maar ergens wordt het voortdurend geconsumeerd, het verbruik is te groot, je kunt het niet meer doorzetten. Tot nog toe winnen ze, of het lang zal duren, is de vraag.

Of atoombom. Een atoombom, zo zegt men, is een wapen, dat alleen maar als dreiging geldt. Maar kijk, iets, wat je alleen maar gebruikt om te dreigen, dat werkt niet. Probeert U maar eens een bank te overvallen met een waterpistooltje. Wanneer iemand weet, dat U het toch niet gebruiken kunt, hoeft U niet te dreigen. Met andere woorden: de hele atoombomkwestie is eigenlijk een grote gok. Het is doodgewoon: we gokken erop, dat een ander het niet zal gebruiken, maar ons onze zin zal geven, omdat wij het misschien zouden kunnen gebruiken. Nu ja, dat is ook kolder. En toch is dat eigenlijk het hele spel.

Vraag aan een parlementariër, waarom alles zo moeizaam gaat in de kamer. Dan zegt hij: "ja, hoor eens, politiek is een spel en je moet je aan de spelregels houden." En dat geldt nu eigenlijk voor U hele leven, weet U.

Nu is het altijd zo, dat winst nooit bepaald kan worden in het leven in een bepaalde specie, in een bepaalde munteenheid of in een bepaalde bereiking alleen. Er zijn altijd alternatieven. Aan die alternatieven ontkom je niet. Wanneer U zegt: "ik wil heilig worden", dan kunt U dat ongetwijfeld doen in de ogen van Uw naaste, maar, zolang U denkt, dat U heilig bent, bent U het niet. U bent pas een heilige, wanneer U beseft, waar U tekort schiet, Maar dan weet U het zelf weer niet.

Begrijpt U, wat ik bedoel. En dan kunt U dus niet zeggen: "die geur van heiligheid is mijn loon". Je kunt hoogstens de geur van schijn-heiligheid verwerven.

Je kunt tegen jezelf zeggen: "Ik wil rijk worden". Goed, je kunt rijk worden, zelfs in deze maatschappij kunt U nog rijk worden, wanneer U bereid bent, grote risico's te nemen en anderen als het ware mee te sleuren. Er zijn mensen, die het gedaan hebben. We kunnen ver teruggaan en dan denken we aan Ivar Kreuger, de man, die een fantastisch spelletje speelde eigenlijk, maar we kunnen ook wat dichterbij huis gaan kijken, bij Reinder Zwolsman b.v. Dat zijn gewoon mensen geweest, die zich niet hebben afgevraagd: wie betaalt de rekening? die alleen hebben gezegd: dat wil ik hebben, en hoe kan ik het krijgen. Voor Ivar Kreuger was het aandelen, een grote bankrekening en het schuiven met aandelen, voor Zwolsman het uitgeven van aandelen het doen of zijn E.M.S. een hoop waard was en vraagwaardige credietfinanciering via de Landbank. Kijk eens, dat zijn dingen, die kan iedereen wel doen, maar ik geloof niet, dat je er erg gelukkig mee zult worden. Het spel zou gespeeld moeten worden om iets anders dan alleen stoffelijke bereiking of alleen maar geestelijk nut, zonder meer. Het laatste zult U waarschijnlijk vreemd vinden van onze kant uit, maar ja, bij ons wordt er niet zoveel meer gegokt. Per slot van rekening, als je altijd wint, is het niet leuk meer om te gokken, hè. Bij U is dat anders; totdat U genoeg hebt, dan gokt U ook niet meer. Kijk eens, als U de 100.000 wint, dan is dat fantastisch. Als je 35 miljoen achter de hand hebt, wat zegt dat dan nog, als je de 100.000 wint of niet. Nietwaar?

Ik zou zeggen: in het leven zou je het volgende moeten stellen: In de eerste plaats: ik erken het spel, dat door de anderen wordt gespeeld en ik erken de spelregels daarvan. Zodra ik aan dat spel deelneem, ben ik bereid, me aan die regels te houden, zover dat noodzakelijk en onvermijdelijk is. Daar begin je dus mee. In de tweede plaats zeg je: mijn eigen leven is niet bestemd om onder te gaan in sleur, in droefgeestigheid. Er zijn veel dingen, die ik in het leven wil kennen, wil zien, wil beleven. Dan zal ik niet vragen, of dat kan volgens de spelregels, dan zal ik zeggen: ik kan buiten het spel treden en dan volgens mijn eigen regels spelen. Ik hoop, dat U mij volgen kunt. U kunt die regels alleen opleggen aan degenen, die mét U hetzelfde spel spelen. Dat klinkt misschien gek, maar het is waar.

Wanneer U dus in die maatschappij bent, zult U zich moeten houden aan de gebruiken van die maatschappij. Maakt U zich los ervan, dan kunt U b.v. in een soort hippie-gemeenschap terecht komen. Die gemeenschap op zichzelf kan heel erg goed zijn. Alleen, ja, persoonlijk eigendom en dergelijke dingen, die spelen daar weer een andere rol. En nu moet U niet zeggen: ja, ik wel wél in die gemeenschap zijn, maar alles, wat van mij is is van mij en daar blijft een ander af. Dát gaat eenvoudig niet. Dan zijn de spelregels juist weer: we helpen elkaar en ieder, die wat over heeft, nu ja, die moet het maar aan een ander geven. En dan kom je ook een eind verder.

Ik geloof, dat het belangrijkste in het leven is - ja, misschien filosoferen ik te veel - om blij te zijn. Oh, niet "verheugd" te zijn. Mensen, die verheugd zijn, hebben het altijd een klein beetje in de keel (valt in zgn. hooghaags accent) want als ze verhaeugd zijn, haebben ze de paest in, dat een ander niet verhaeugd is, omdat zij verhaeugd zijn'. Nee, ik bedoel: gewoon blij, gewoon het gevoel hebben: toch is er vandaag weer iets, waar ik vrolijk uit kan zijn. En wanneer er dan een vreugde komt, zeg dan niet: o laat dat maar even wachten. Er zijn natuurlijk mensen, die zeggen: "hè, we maken er een gezellige dag van"; kopen uitstekende gebakjes. En dan zeggen ze: "ja, maar we moeten nu eerst werken, hoor". Ze zetten de gebakjes in de keuken, en 's avonds, als ze ze willen eten, zijn ze zuur geworden. 'n Gek idee? Met slagroomgebak kan het je gebeuren: waarschijnlijk niet in het huidige nederlandse klimaat, maar laten we het even aannemen.

Wanneer er dingen zijn, die belangrijk zijn, waar je blij mee bent, dan moet je ook zorgen, dat je ze neemt. Maar dan moet je ook begrijpen, dat je niet nú je gebakje op kunt eten en dan vanavond nog datzelfde taartje op tafel brengen. Dát gaat niet. Dat is ook gewoon een regel. Je kunt de dingen doen, maar dan kun je andere dingen niét doen. En dat moet je steeds begrijpen en overwegen. Als je blij kunt zijn, waarom zou je niét?

Elke mens zal op den duur voor zichzelf regels stellen. Een mens is een wezen, dat ergens bij wil horen. Helemaal alleen staan, helemaal uitgesloten zijn uit de mensheid, dat kan niemand op den duur verdragen, daar wordt je gek van.

Goed. Maar kies dan zélf uit, wáár je bij wilt horen. Zeg niet tegen jezelf: O, mijn God, er is iets gebeurd, nu kan ik niet verder meer. Laten we een heel eenvoudig voorbeeld nemen uit deze tijd. Er zijn een stel textielarbeiders ontslagen. Dan zeggen ze: ja maar, ik wil pakken maken. Onzin. Je kunt zoveel. Voor mijn part ga je kattenbakkenzand verkopen of wat anders. Of je maakt een nieuw soort hondenbrood. Of je begint een uitlaatdienst voor honden. Gewoon: zoek iets. Er is altijd wel een mogelijkheid om aan de kost te komen, er is altijd wel een mogelijkheid om te leven. En zoek altijd die mogelijkheid, die je het beste ligt. Zeg nooit tegen jezelf: ja maar, als ik dat ga doen, dat past niet bij mijn stand, of: dan kijken mijn vrienden me vreemd aan, of: dan wil de partij of de vereniging of de groep me niet meer zien. Vraag jezelf af: ben ik hier werkelijk blij mee, kan ik hier werkelijk gelukkig mee zijn. En doe het dan. Dat is een groot risico. Dat is niet zo gemakkelijk om ineens te zeggen: ik schei er mee uit, want wat ik doe, ik heb er genoeg van en dan zal ik wel zien, wat ik anders ga doen. Maar ik wil gewoon leven, zoals ik zelf wens.

En toch, als je het eigenlijk bekijkt, waarom zouden de mensen het niét doen? Waarom zou je voortdurend als een soort Wolga-bootman, droefgeestige liederen zingen, je voortbewegen langs gebaande paden, de lasten meeslepande van een maatschappij, die je zelf misschien niet eens waardeert. Je moet je keus doen. Goed. Maar als je de keuze doet, aanvaardt dan alles, wat er aan vastzit. Want je kunt weleens verliezen ook. Dat wil zeggen: wat je verwacht, kan wel eens anders uitvallen. Er kan een ogenblik zijn, dat je zegt: nu had ik gedacht, hier vind ik het grote geluk en uiteindelijk ben ik alleen maar een paar weken blij geweest en nu schrompel ik weer in elkaar. Maar dan heb je iets geleerd! Dan weet je, wat er kan gebeuren. En een volgende keer, wanneer je weer blij bent, dan zul je een beetje meer rekening houden met de kans, dat het mis kan gaan en dan zul je misschien, juist daardoor, bereiken, dat het goed gaat.

Ach, het is eigenlijk overal hetzelfde. Zakendoen. In zaken is het toch eigenlijk ook zo. Wanneer je alles zéker speelt, dan zul je nooit grote winsten maken. Misschien ook minder verliezen boeken, maar alles bepalen kun je toch niet. Wanneer je een risico neemt en je overweegt, of jij dat aandurft, dan heb je ook de kans, dat in verhouding daartoe, winst te kanen of verlies te lijden. Maar dan heb je het in ieder geval geprobeerd.

Ja, we zitten hier nu bij elkaar en ik filosofeer misschien een beetje, en U moet maar naar mij luisteren. Hoe vaak hebt U niet in Uw leven gezegd: ja maar, tóen ...! Toen! Als ik tóen dat aanbod had aangenomen, dan zou ik nu rijk zijn of geacht zijn en ik zou geslaagd zijn in de maatschappij! En hoeveel vrouwen zeggen niet: nou, als ik vroeger, met die jongen, die me toen vroeg, getrouwd was, dan was ik nu de vrouw van een geacht en rijk man. Wat heb je eraan? Zelfs de moderne vrouw zegt dat nog wel eens, zelfs in het jaar van de vrouw! Maar je hébt het niet gedaan, je hebt gekózen! En een hele hoop mensenlevens zitten vol met berouw, zo van: dat had ik tóen kunnen doen. Als je nu zegt: nou, 't is maar goed, dat ik het niet gedaan heb, best. Maar als je je vastklampt aan al die dingen, die je niet waar hebt gemaakt en dan later zegt: "oh, ik arme, als ik tóen eens...", nou, dan ben je toch een klein beetje - hoe heet het ook weer zo deftig - "geschift". Dan deugt er iets niet.

En dat is nu eigenlijk alles, wat ik kan betogen, met dit onderwerp.

Je moet gewoon, wanneer je zegt: "dit is een kans", moet je bepalen: "ik neem hem", of "ik neem hem niet". Neem je die kans, dan neem je een risico, dan waag je. Je kúnt winnen, je kúnt verliezen, maar je wint altijd. En dat begrijpen de meeste mensen niet. Degeen, die de moed heeft, om een eigen weg te kiezen, die kan misschien materieel verliezen, maar hij heeft iets geléerd, hij is iets verder gekomen. Hij heeft een avontuur meegemaakt. Maar hij heeft méér meegemaakt. Hij heeft mensen leren kennen, hij heeft omstandigheden leren kennen, hij heeft in zichzelf een begrip voor samenhangen gekregen, én voor zichzelf.

Het is natuurlijk reuze leuk, om, zoals sommige mensen doen, te roepen: "nou, hier ben ik en ik sla iedereen neer!" En met dat gebaar kun je misschien een hele hoop mensen imponeren. Maar, wanneer je nu altijd zo doet, dan denk je op den duur, dat je sterk bent. En dan komt er zo'n heel klein, miezerig rotkereltje, die zegt: "Hoep, wop, wap" en dan lig je, met al je grootheid, al je illusie verbrijzeld. En dan lacht iedereen je uit en ben je dodelijk ongelukkig. Waar of niet?

Wanneer je werkelijk denkt, dat je zo sterk bent, ga vechtkunst bedrijven, probeer wat. Wanneer je denkt, dat je zo knap bent, maak een plan, probeer het door te zetten, en als anderen niet mee willen werken, doe het op je eentje.

Dan krimp je het maar in, tot het een éénmans-idee is geworden, maar probeer het, werk ermee. Ik weet het, dat is niet volgens de regels van onze geordende maatschappij. Het is in strijd met het belang van de partij, die geen zelfstandigheid kan tolereren, het gaat in tegen de zending en het apostolaat, dat ons zegt, hoe wij moeten leven. Maar waarom zou je eigenlijk niet?

Kijk eens, ik kan me voorstellen - ik hoop niet, dat ik iemand beledig, hè - dat iemand zegt: "kijk, die Paus vind ik nou heel aardig! Misschien vindt je het ook een rotvent. Mag. Mijn zaak niet. Of, wat heb je nog meer: de man met de symbolische naam: Zwartkruis. Hoe heet hij, de mislukte filmster: Gijzen. Ja, die man heeft pech gehad. Die is een aantal jaren te laat geweest. Die had in Duitsland moeten leven, in de jaren zo tussen, zeg maar, 32 en 40. Neem mij niet kwalijk, dat is een oordeel, dat mag ik eigenlijk niet uitspreken. Maar die Paus kan nu wel zeggen: ik ben onfeilbaar. En dat is waar. Maar als ik nu voel, dat het niet waar is? Moet ik dan zeggen: nou ja, maar hij weet het wel en ik doe maar alsof? En als morgen, iemand hier, mijnheer Den Uyl b.v., dat is ook zo'n fantastische joker, als die dus op een gegeven ogenblik zegt: "mensen, nu gaan we al die inkomens egaliseren". dan denk je: nou, dat wordt niks, maar ja, ik zit nou eenmaal in die sleur, ik doe maar mee. Of je kunt zeggen: ja, maar dan maak ik mij los, ik geloof daar niet in, ik wil mijn eigen persoonlijke waarheid leven, mijn persoonlijke inhoud waar maken. O, het leven is een spelletje, natuurlijk!

Weet U, de mensen doen alsof leven zo ontzettend belangrijk is. Je wordt geboren, zeggen ze, om wat te bereiken in de wereld! Ben je bedonderd? Je wordt geboren om dood te gaan! Dat is de enige gegarandeerde zekerheid, die je als mens hebt. Je bent geboren en je zult doodgaan. En al het andere, dat is een variabele. daar kun je alles mee doen. En tussen die zekerheden is het eigenlijk een spel.

Natuurlijk, de mensen nemen het allemaal heel erg ernstig. Maar als je ziet. hoe ze dat allemaal doen! Je moet je eigen weg vinden. Je moet niet zeggen: dat zijn de spelregels, dat is allemaal zo serieus. Die wereld, die vergaat vandaag of morgen. Is dat ernstig? Welnee. Je hebt geleefd. En als je op deze wereld hebt geleefd en die wereld is er niet meer, dan is er wel weer ergens een andere. Er is uitverkoop van werelden op het ogenblik in ontwikkeling in de hele kosmos. Je kunt gewoonweg kiezen, wat je worden wil: insect, plantaardig, allemaal met goed verstand, allemaal méns, in de geestelijke zin. Je kunt er gewoon uit kiezen. Je bent helemaal niet gebonden aan die kleine aarde. Als je het daar nu prettig vindt, nu ja, dan kom je daar. Maar speel je leven door, maak er niet iets krampachtigs van. Probeer niet in dodelijke ernst de vreugde van het leven te wurgen. Wees blij! Want de mens, die blij is, die elke dag weer ergens een klein beetje vreugde weet te plukken, al is het maar één stukje schoonheid, wat hij gezien heeft en waarvan hij zegt: ja, dat maakt de dag goed - of één grap, die hij heeft gehoord, of al is het maar gewoon alleen het weer of een mens, die hij ontmoet heeft. Als je iets hebt om blij te zijn, elke dag, dan ga je een beetje dartel door het leven, neem je jezelf niet zo ernstig en ook de wereld niet. Maar juist daardoor dūrf je risico's te nemen, dūrf je te zeggen: nou, dan probeer ik dit of probeer ik dát. Of we doen het zus of we doen het zo. Maar heel vaak win je. En als je dan - stoffelijk gezien - verliest, dan heb je nog altijd een nieuw besef, je hebt iets geleerd!

Weet U, de meeste mensen willen zo graag direct succes. Hebt U weleens metaalbewerkers gezien? Als ze het leren? Tegenwoordig is dat misschien niet zo belangrijk meer, maar vroeger was dat: rechtvijlen. Dan kreeg je een stukje metaal en dat moest je rechtvijlen. Dat is helemaal nutteloos. 'n Hoop zorg en een hoop ellende. Maar iemand, die dat eenmaal geleerd heeft, die kan twee dingen: hij kan voortaan een vijl hanteren en hij kan zien, of iets recht is. Begrijpt U?

En zo is het in het leven precies hetzelfde. Een groot gedeelte van hetgeen je doet, al noem je het nog zo belangrijk, dat is niets anders dan de proef, proberen om die rechtheid te krijgen van leven, waardoor je vrij en gelukkig kunt zijn. Het is geen werkelijk "bereiken", het is een soort spel. Een spel, waaruit je leren moet. Maar als je dan geleerd hebt, met je mislukkingen, want geloof me, hoeveel keer zo'n werkstuk niet wordt afgekeurd, dat zoudt U niet geloven, hoe vaak dat opnieuw moet worden aangezet. Maar als je het dan eindelijk hebt en je weet het, dan heb je iets gekregen voor altijd!

Die waagt, die wint! Ja, het is eigenlijk toch wel waar. Wie de moed heeft, om een experiment te wagen, ook met zichzelf, om te zeggen: dit is, wat ik wil in het leven en ik ga proberen om het waar te maken, die wint. En het is niet zo erg, als het een keer mislukt. Wat geeft het? Met ganzeborden kom je ook weleens in de put te zitten. En watis het leven méér dan ganzeborden?

Dan zeg je tegen jezelf: ik léér! Ik zal 10 keer mislukken, ik zal 100 keer mislukken misschien, ik zal elke keer zien, dat ik het toch nog verkeerd heb aangepakt, maar ik zál datgene vinden, waardoor ik kan zeggen: ik ben gelukkig, ik ben wat wijzer en ik heb nu iets leren zien.

Tja. Het klinkt allemaal zo mooi, maar 't klinkt vaak zo ontzettend zinledig. Weet U, de meest belangrijke dingen op aarde zijn doodeenvoudig. En voor de meeste mensen is iets, wat té eenvoudig is, niet goed. Als je tegen een mens zegt: je leeft, dan zegt hij: nou ja, moet je me dat vertellen? Dan denkt hij, dat hij het weet. En toch zijn er een hele hoop, die van voren niet weten, dat ze van achteren leven. Als je tegen een man zegt: "leven, dat is vreugde". O, als je weet, wat je dan te horen krijgt! "God heeft ons in dit tranendal geplaatst om te lijden". Nou goed, als U nou met alle geweld een God met wrede abberaties wilt aanbidden, ga Uw gang. God heeft de wereld geschapen, zeggen ze. God heeft de mensheid geschapen, met alles, wat er op is, met alles wat er aan is. Mogen we er dan alsjeblijft ook nog naar kijken, mogen we er gebruik van maken, als we voelen, dat het goed is? Moeten we dan voortdurend in angst en droefgeestigheid lopen?

Nu ja, bij sommige mensen zit de vroomheid in de zwarte kousen. Tenminste, zo was het in mijn tijd. Maar, de uiterlijkheden maken toch niets uit? Het gaat er toch niet om, wat ik doe naar buiten toe. Het gaat erom, wat ik doe met heel mijn wezen, wat ik bèn. En dan zeg ik dit - en daar moet U dan maar eens over nadenken: God heeft de wereld geschapen, niet als een of andere sadist, maar gewoon, als iemand, die voortbrengt. De Vader. Spreken we over God als "de Vader". Nou dan. Laten we dan rustig proberen onze vreugde te vinden in dat, wat die Vader ons gegeven heeft. En laten we dat zó doen, dat we zélf het gevoel hebben, dat het goed is. Laat dát het experiment zijn en het waagstuk. Niet vragen, wat een ánder zegt. Vragen, wat je zélf voelt. En doe dat dan maar.

En geestelijk is het eigenlijk precies hetzelfde. Wanneer God dat heerszuchtige tyrannetje zou zijn, dat ze soms van hem maken, dan zou ik mij voor kunnen stellen, dat Hij zou zeggen: "Dit is de enige manier, om bij mij terecht te komen. Ik geef eenvoudig een monopolie aan déze groep en alleen, wie daarbij behoort, komt in het Koninkrijk." Er zijn genoeg groepen, die daar rijk van worden, van een dergelijke illusie. En dan stel ik daar tegenover: als God werkelijk overal is, kun je hem ook overal vinden; in élk systeem, in élk denken, langs élke weg. En dan is het alleen maar een kwestie, of we er naar zoeken, of we proberen hem te vinden. En dan lijkt het soms wel, of God een beetje meespeelt en verstopperkje speelt soms, maar er komt altijd weer een ogenblik, dat je hem tóch vindt.

Het is niet, wat je denkt, volgens wereldse normen alleen, wat belangrijk is. Een hele hoop dingen zijn uiteindelijk maar een traditie, tot zelfs Uw tijd toe. Als ik nu een beetje vervelend ben en U ook, dan denkt U, dat ik minstens een uur aan de gan ben, en dat is niet waar. En als U het erg boeiend vindt, dan denkt U+ nou, hij is misschien net 10 minuten aan de gang. En dan is dat óók niet waar, volgens die concreete maatstaf van Uw tijd. Tijd is net zo persoonlijk als al het andere. Zo zijn er mensen, die vóór hun tijd oud worden, en er zijn mensen, die jong blijven, eigenlijk tot aan hun sterven toe. Nu kunt U natuurlijk vóór Uw tijd oud worden, als U dat wilt. Ik heb er geen bezwaar tegen, moet U zelf weten. Maar zou het niet veel beter zijn, om van binnen jong te blijven?

Jong zijn, dat wil zeggen, al het nieuwe omhelzen, altijd weer kijken naar het nieuwe, altijd te zoeken naar een nieuwe weg, naar een nieuwe methode om jezelf te bewijzen, dat je leeft, dat je bestaat, dat je inhoud hebt. Waarom zou dat nu ineens uitvallen, wanneer je dertig jaar bent, of voor mijn part, wanneer je AOW krijgt?

Het leven is er steeds. Met allehand verschijnselen. Kijk er dan eenvoudig naar. Keur het niet af, voordat je weet, wat het is. Een sleurtje zal altijd wel een beetje een rol spelen in je leven, daar ben je mens voor. Maar laat het sleurtje in godsnaam niet de baas worden. "Vandaag kunnen we niet uitgaan, want het is geen zondag". Vroeger was dat zo, weet U? Ik herinner me dat uit mijn tijd. Wij kinderen mochten zondags gaan wandelen. En of het nu zaterdag het heerlijkste weer van de wereld was, dan mochten we niét gaan wandelen, we mochten hoogstens spelen in de tuin. Maar geen lawaai maken. En Zondags, dan mocht het regenen, dat het kletterde, weer zijn, dat je geen hond en geen kat naar buiten stuurde, dan was het weer om te wandelen en dan nam Pa ons mee en dan gingen we. En dan kwamen we soms terug als een stel verzopen jongeren, maar we gingen, want het was weer om te wandelen. Nou was dat een beetje overdreven - die oudsheer was altijd een beetje overdreven - maar goed.

Misschien, dat U het niet zó erg doet, maar vandaag is het de dag om te wassen en morgen de dag voor de erwtensoepp en overmorgen de dag, dat we naar Zus Mien gaan om te bridgen. Moet dat nou? Is er nu niets anders? Is er niet altijd weer het onverwachte. Gewoon, breek er eens een keer uit, als je het gevoel hebt, dat het nodig is. Laat het werk maar een keer wachten. Die vreugde, die je vindt, die vrijheid, die je een ogenblik beleeft, die geeft je de kracht, om meer werk en beter werk te verzetten als je terugkomt. En dan kun je dat werk tóch wel in orde krijgen. Riskeer het gewoon. Riskeer gewoon alles wat sleur is en alles, wat de normale maatstaf heeft, om in jezelf vreugde en geluk te vinden. En gun het een ander ook. Zeg niet, dat dit het enig juiste is.

Er zijn soms mensen, die zijn erg progressief in hunne eigen ogen. Die eten alleen bio-dynamisch - ik weet wel niet, wat het is, maar het zal wel iets goeds zijn -. Ja, zo'n rauw mengsel met ik-weet-niet-wat erbij. Dan zien ze een ander een biefstuk eten. En dan laten ze die mens de vreugde niet in dat sappige vlees en dan gaan ze erbij zitten en gaan ze hem vertellen, wat hij allemaal voor biologische rommel naar binnen krijgt, hormonen, die hij naar binnen krijgt - dan ben je al half misselijk - en dan beginnen ze hem te vertellen, hoeveel negerkindertjes er dood gaan omdat wij hier koeien houden. Ze hebben gelijk, maar die koe is toch al dood en die man zit toch al aan z'n biefstuk. Vertel het hem later, als hij hem op heeft. Dan kan hij altijd nog wat teruggeven, als hij het noodzakelijk vindt. Begrijpt U, wat ik bedoel?

Laat een ander óók zijn weg vinden. En vindt je eigen weg. Neem het risico eens, om niét alles te doen precies zoals het moet. Neem het risico maar eens, om zélf na te denken over de dingen en als je het niet kunt aanvaarden, rustig te zeggen: nou, voor mij een ander. Dat geldt hier, dat geldt in de kerk en dat geldt in een politieke partij ook. En probeer ook te begrijpen, waar de dingen om gaan.

Laatst was ik op een bijeenkomst, toen maakte ik een opmerking, die me kwalijk werd genomen. Het ging over de VVD, dus ik vraag alvast te voren sommigen van de aanwezigen excuus. Ik zei toen namelijk letterlijk dit: veel van hetgeen de VVD doet en zegt voor te staan, is niet juist. Toen zegt er een: "ja maar, wij hebben zo'n vertrouwen in Hans Wiegel!" Ik zeg: ja, al wiegelt hij nog zo lekker, daar moet je je hersens gebruiken en niet achter iemand aanlopen. Want als Wiegel waggelt en iedereen waggelt mee, dan krijgen we een heel land, dat in de ganzenpas loopt! Dat is mij erg kwalijk genomen.

Iedereen zegt zo gauw: een ander weet het beter. Maar ik moet het weten. Een ander moet het niet beter weten. In een spelletje zeg je toch ook niet: Jan, gooi jij maar voor me met die dobbelstenen en kijk jij maar, waar ik terecht kom. Moet je eens doen, als er Monopoly gespeeld wordt. Moet je eens kijken, wat het je kost. En in het werkelijke leven kost het je vaak meer.

Neem het risico, om jezelf te zijn. Neem het risico, te breken met een gewoont. Neem het risico, zelf te denken. Waag het eens een keer, om je eigen persoonlijkheid begraven onder al die plechtstatigheden van de maatschappij, op te graven en eens een beetje aan de frisse lucht te laten. Laat jezelf eens een keer léven. Dat kan je misschien wel wat kosten in de termen van de sleur, maar de winst, die maakt, geestelijk, en ten aanzien van je gezondheid, je persoonlijke geestelijke gezondheid is eenvoudig niet te berekenen.

Nu, dat was mijn bijdrage. En nu wil ik graag horen, wie het er niet mee eens is. Dat je het er mee eens bent, vindt ik niet erg. Dan zou ik alleen zeggen: Denk nog eens een keer goed na, hè? Maar als je het er niet mee eens bent, dat vindt ik altijd leuk. Iemand er niet mee eens?

x Ja, ik heb wel een vraag. Het klinkt natuurlijk geweldig, om je eigen spelregels te maken, maar je loopt dan wel het risico, dat wanneer je wel je eigen spelregels maakt, dat je niet meer normaal in de maatschappij aan de slag kunt komen. Als je b.v. een baan hebt en je doet iets, zoals je het zelf zou willen doen, dan loop je een behoorlijke kans, dat je de volgende dag niet meer hoeft terug te komen, of in die zelfde baan terug te komen.

- Dat ben ik met U eens. Je kunt niet meer terug. Maar U kunt wel vooruit en U zult uit die ervaring toch iets geleerd hebben. Mag ik hierop even doorgaan. Ik hoop niet, dat iemand denkt, dat ik hier persoonlijk ben of zo, want daar heeft het helemaal niets mee te doen. Maar luister nu eens een keer. Wat is op het ogenblik een van de grote redenen, dat je in Nederland met werkelozen zit? Dat is in feite een heel eenvoudig probleem.

Dat komt, omdat iemand zegt: "Ik ben dát van mijn vak en ik wil dát werk doen tegen dié beloning en ánders niet." En eigenlijk zegt U een beetje hetzelfde: Dan kan ik niet meer terug naar die andere baan.

x Nu ja, laat ik het dan algemener stellen. Als je vaak van baan verwisselt en vaak de brui eraan geeft, populair gezegd, vaak je eigen weg gaat volgens je eigen spelregels, dan zijn er maar weinig bazen, die je nog aan willen nemen, omdat ze bang zijn, dat je over een maand weer wegloopt.

- Nou, dan zoek je doodeenvoudig iets, waar je geen baas bij nodig hebt. Er zijn een hele hoop dingen, die je zelf kunt doen, waar je zelf mee kunt verdienen. Je moet je eisen niet stellen ten aanzien van al die anderen. Zwlfs consumptie is tegenwoordig iets, dat niet meer vreugdig is, omdat het opgedrongen is. Dat is niet van mij. Zoals iemand mijns inziens zeer ter zake dienen opmerkte: Tegenwoordig zijn erg veel mensen ongelukkig, omdat ze geen kleurenTV hebben. Alsof het verschil maakt, of je je nou verveelt in kleur of in zwart-wit. Ik wil maar zeggen: je moet gewoon de moed hebben om met een minimum te leven, wanneer het niet anders kan.

x Ja, dat is erg leuk natuurlijk als je alleen bent, maar als je een gezin hebt met kinderen, dan is het natuurlijk verschrikkelijk moeilijk om te leven van een minimum, omdat Pa het baantje niet zo leuk vindt wat hij nu had, of zijn eigen gang zou ga

- Als Ma meent, dat er meer geld moet zijn, dan steekt Ma de handen ook maar uit de mouwen.

x Dat is maar betrekkelijk.

- Nee, dat is niet betrekkelijk. Luister goed. Wat is een huwelijk? En dan hebben we het even niet over het sociaal contract, want dat is het meest vernederende, wat er bestaat. Het huwelijkscontract, zoals dat sociaal op dit ogenblik bestaat met de verzorgingsclausule, dat is eigenlijk - ik wil niemand beledigen - maar als je het op de keper beschouwt, is het alleen maar levenslange prostitutie in ruil voor inkomen. Ik geloof niet, dat je het zo moet bekijken.

Ik geloof, dat een werkelijk huwelijk bestaat uit twee mensen, die elkáár gelukkig willen maken. En dan moet de vrouw niet zeggen; ja, vanwege de kinderen moet jij nou maar... . Dan zegt ze: ik zal het zelf wel doen, zo goed als ik kan. Maar we moeten het zo regelen, dat we gelukkig kunnen zijn. En als dan die man werkelijk van die vrouw en die kinderen houdt, dan zal hij op zijn beurt ook wel degelijk zeggen: ik zal iets meer doen, dan ik eigenlijk wilde, want mijn geluk is, dat wij tezamen zijn. En dán vindt hij een reële relatie. Dus Uw argument is alleen geldig, wanneer in het huwelijk de finantieën méér een rol spelen dan de liefde, op de wederkerigheid van de liefde. Niet alleen natuurlijk op bed, hè, maar de werkelijke wederkerige genegenheid, de werkelijke twe-eenheid, die ontstaat, aanwezig is. Dan valt Uw probleem voor een groot gedeelte weg.

En dat is iets, waar U altijd weer aan voorbijkijkt, dat U zegt: ja maar... dán zou het zus of dan zou het zó gaan. Nee, probeer het eens een keer, kijk eens een keer, hoe het kan. En dan zul je met verbazing ontdekken, dat het wel kan, maar dat iedereen - en dat wil ik hier nadrukkelijk stellen - die met anderen tezamen leeft, met hen rekening moet houden. En dat is een wederkerige kwestie. Dus dan kun je nooit zeggen: ja maar....

Trouwens, wat heeft Jezus gezegd? Jezus is toch wel een autoriteit voor de juiste moraal, dacht ik, hè? Hij heeft eens gezegd tegen de rijke jongeling: "Geef Uw geld weg aan de armen, verlaat vader, moeder, vrouw en kind en kleef mij aan!" Jezus heeft ook niet gezegd: denk om je vrouw en kinderen. Hij heeft gezegd: "wanneer je werkelijk dit wilt, moet je er alles voor op kunnen geven." Wanneer Hij het zegt, moeten wij het minder doen? Moeten wij ons dan vastklampen aan allehand sociale gebruiken, sleurgewoonten over het algemeen, waarbij geluk wordt afgemeten aan consumptiemogelijkheid. In armoë kan een mens gelukkiger zijn, en zelfs in de drek en de rommeldan in de duurste villa, wanneer je niet samen daarin samen ook vreugde vindt, en daar wederkerig voor werkt. Neem me niet kwalijk, dat ik het zo zeg maar het is zo.

x Wat Christus gezegd heeft over wat U zojuist vertelde, dat hoef je toch niet per se op te geven in letterlijke zin. Ja, het kán wel, maar daarmee schep je weer een andere manier van.. het is toch ook een kwestie van eerlijk aan elkaar wennen, ja goed, dat kun je op zo'n manier

- Je kunt die dingen natuurlijk altijd wegverklaren. Dat is fantastisch, dat gebeurt ook. "Gij zult niet doodslaan". Maar natuurlijk wel in het leger, want je moet de vrijheid, de democratie en de rechten van de Kerk verdedigen, hè? Ik bedoel maar, je kunt alles wégverklaren. Waarom?

Dacht U nu werkelijk, dat een Jezus, die zó absoluut was, dat hij zichzelf aan het kruis liet slaan en stierf - en dat is toch in ieder geval feitelijk gebeurd - dat diezelfde Jezus zou zeggen: "Jongeman, doe jij het maar in de geest." ? Dat is praktisch. En nu zit ik U helemaal niet te verkondigen, dat U Jezus op die manier moet aankleven. Dat is U w éigen zaak en dan moet U werkelijk innerlijk het een en ander beleefd hebben, voordat U die grote offers er voor brengt, dat grote risico neemt. Maar ik zeg wél tegen U, dat U nooit gelukkig kunt zijn, wanneer U niet bereid bent, de risico's te nemen, die behoren bij een "jezelf zijn". En dan moet je zélf uitmaken, wat voor jou belangrijk is. En als je zegt: voor mij is mijn gezin het belangrijkste, dan doet U het voor Uw gezin, maar dan moet U daarin ook blij zijn, Uw geluk vinden. Maar op het ogenblik, dat U zegt: Potverdomme, moet ik nu alweer, omdat ik die ellendige kinderen heb en dat wijf heb zitten, schei er dan maar mee uit. Begrijpt U, wat ik bedoel?

x Ja. Maar gaat niet vaak je speeltijd of de ernst van je spel ten koste van een ander, zonder dat je daar zelf erg in hebt, dat een ander daar de dupe van wordt. Dat merk je dan pas achteraf, evoluerend, tot de conclusie komt, dat, ondanks het feit, dat het spel spelen het aangenaam maakt, je toch tekort bent geschoten, omdat je buiten de ander om je eigen weg gegaan bent of ten koste van de ander.

- Buiten welke ander om? Ten koste van de ander. Ieder van U leeft ten koste van anderen, of U het gelooft, of niet. Degenen, die geen productief beroep hebben leven op kosten van degenen, die productief werken. Degenen, die werkeloos zijn, leven op kosten van degenen, die werken. En de ambtenaren leven op kosten van degenen, die geen ambtenaar zijn, maar wél wat doen. Pardon, neemt U mij niet kwalijk, ik had ~~ik xxxx~~ moeten zeggen: die wél iets productiefs doen, en dus niet alleen een regulerende functie hebben. Let wel, je leeft dus altijd een beetje ten koste van anderen. Als U gaat zitten in de tram, dan kan een ander niét gaan zitten. Dat is toch logisch? En dan moet U zelf maar uitmaken, in hoeverre U dat aanvaardt. Maar U moet niet zeggen, dat we een maatschappij moeten hebben, waarin iedereen met iedereen altijd volledig rekening houdt, want die maatschappij kan dan niet bestaan, die gaat aan zichzelf te gronde. Of dat nu in een gezin is, of dat het in een land is of in een vereniging, op het ogenblik, dat we alléén allemaal maar met elkaar rekening houden zonder meer, gaan we eraan te gronde. Want dan komt niemand er meer toe, om datgene te doen, wat nodig is en dan komt niemand er toe om gelukkig te zijn, om blij te zijn, kortom, om te léven. De hele wereld hier is opgebouwd op: "Eet en wordt gegeten!"

En nu kunt U zeggen: ja, dat behoort niet zo te zijn, maar dat is een schone droom. U leeft ook van ander leven. Of denkt U misschien, dat het koren het prettig vindt, om gemaaid te worden, en dat die zaadkorrels het prettig vinden om geplet en dan gebakken te worden tot verse kadetjes? Denkt U, dat die koe het leuk vindt, om daar maar voortdurend op stal te staan, opgefokt te worden om gemolken te worden in plaats van haar kinderen te voeden, en uiteindelijk nog geslacht te worden ook? Dacht U, dat zo'n beest het prettig vindt? En zo kan ik nog wel even doorgaan. De mens offert voortdurend alles op aan zichzelf. En in de maatschappij speelt voortdurend hetzelfde een rol. Of je dat nu aanvaardt wilt of niet, dat is zo. En zolang die maatschappij zich daarbij aan stricte regels blijft houden en dus in één vaste sleur verdergaat, wordt op den duur de vernietigingsdrang groter dan het nut, dat er ooit uit voort kan komen. Wanneer je b.v. zegt: wij willen alles zo goed mogelijk regelen, dan hebben we zo'n grote bureaucratie nodig óm alles te regelen, dat er op den duur voor degene, die geregeld wórdt, ambtenaar inclusief, eenvoudig geen leven meer overblijft. Dan kun je niéts meer doen.

Ik pleit niet voor de onbepaalde vrijheid, waarbij je uiteindelijk iederéén en álles aan je laars lapt, maar ik pleit voor de eerlijke, overtuigende keuze voor datgene, wat bij jóu past. Het spelen van je éigen spel, het aanvaarden van je éigen regels. Alleen voeg ik daaraan toe, dat je dan niet je moet beklagen later en proberen, op grond van de spelregels, die je verwórpen hebt, de steun van anderen te verkrijgen. Dát is je recht niet. Dan moet je zelf vindingrijk zijn, dan moet je zelf proberen, een weg te vinden. Dan moet je niet zeggen: laat nu een ander het maar doen, want nu heb ik het in de soep gedraaid.

Maar je moet werkelijk begrijpen, dat dat idee, dat je zo onnoemelijk veel offert, ergens een illusie is. Je offert de illusie op, dat je gelijk bent aan ieder ander, en daardoor win je feit, dat je jezelf bent. Ik heb niet gezegd, dat het een spel is zonder risico's. Maar ik heb U gezegd, dat alleen degenen, die dúrven wagen, werkelijk winnen.

Dan zijn er een hele hoop mensen zijn, die zullen nu waarschijnlijk denken: Ha, nou zit-ie te pleiten: ga je gang maar! Maar dat is om de dooiedood niet waar. Kijk, wanneer U iets wilt doen en U doet het alleen maar, omdat U het nú zo erg prettig vindt, terwijl U eigenlijk voelt, dat het niet goed is, kunt U het beter laten. Want dan zit U morgen met Uw handen in het haar: wat heb ik gedaan? Begrijpt U? En dat kun je overzien. Maar als je voelt: dit is juist, dit is goed, moet je dan zeggen, omdat anderen zeggen, dat het niet goed is, blijf ik maar in de pas lopen?

Het leven is een spel, zeker. Soms een levensgevaarlijk spel. Maar in dat spel kan alleen degene werkelijk winnen, geestelijk zowel als anderszins, die bereid is iets te wagen, die bereid is te zeggen: Niet de regels, waaraan iedereen gehoorzaamt, maar datgene, wat ik zie als een doel, is voor mij de zin van het spel. Daarin vindt ik mijn vreugde, daarin vind ik mijn blijheid elke dag weer. Daarin vind ik de zin van mijn bestaan en daarom ben ik zo en daarom doe ik zo.

U zult het waarschijnlijk niet met mij eens zijn, maar het is toch de moeite van het overdenken weleens waard, dacht ik. De mensen zijn bang voor de aantasting van de gevstigde maatschappij. Lieve mensen, er bestaat geen gevestigde maatschappij. Er bestaat een reeks van uiterlijkheden, waarrdoor jullie gedomineerd worden, terwijl de werkelijke heersers zich niet laten zien. U denkt, dat U vrij bent? Probeer het maar eens. Iedereen weet U te vertellen, wat U moet doen. De een, omdat het in strijd is met het Woord, de ander, omdat het zakelijk niet verantwoord is, en de derde, omdat dit commercieel onhaalbaar is, en de vierde, omdat het gewoon niet fatsoenlijk is, en de vijfde, omdat het te gevaarlijk voor je is, en de zesde, omdat er wel eens iemand ziek van is geworden. En zo ga je maar door. U moogt niet eens Uw eigen risico nemen. Dat is Uw maatschappij. Dat is die heerlijke, strak geregelde maatschappij, waarin U geboren kunt worden en sterven, zonder dat U iets anders hebt gedaan, dan de gedachten gedacht, die anderen hebben gezegd, dat U denken moest en de dingen te doen, zoals anderen zeiden, dat U ze doen moest. En te beleven, wat anderen zeiden, wat U zou moeten moeten gevoelen. En U bent altijd met een innerlijke leegte ergens achtergebleven, tot op Uw sterfbed. En dan gaat U dood en dan komt U aan onze kant. En als U dan kijkt: wat heb ik van mijn leven, dan zegt U: Niets! want ik heb niet waarlijk geleefd.

En daarom geef ik U ^{dit} in overweging. Het is helemaal geen pleidooi voor: gooi die maatschappij nu maar eens op z'n kop. Iedereen moet het zelf maar weten. Maar als U beseft, dat het leven zoveel spelelementen heeft, waarom zou U dan niet spelen. Waarom een hartverlamming krijgen, omdat de tegenpartij een doelpunt maakt? Waarom een driftbui krijgen, omdat een ander durft te vragen, of je je gezonde verstand wel gebruikt? Het is zijn volste recht om het te vragen. Je hoeft het niet met hem eens te zijn, dat U het niet doet. Dat is nou Uw zaak. Waarom zou je je op laten jagen? Waarom zou je je gek laten maken door een sleur, door een reeks regels, waarin je niets vindt, wat van belang is? Geen vreugde, geen ervaring, geen God. Maar goed, U ziet het, ik weet in ieder geval mijn standpunt ook te verwerken. Nogmaals, U hoeft het er niet mee eens te zijn, maar ik geef het U alleen maar in overweging. Nog iemand?

x Mag ik U vragen? Is het Uw standpunt nú, of was het dat ook, toen U nog leefde?

- Was het mijn standpunt maar geweest, toen ik nog leefde! Dan zou ik nu hier een heel eind verder zijn. Ik ben wát vrijgevochtener geweest dan de meesten, ik geef het graag toe, maar dat was hoofdzakelijk een verzet tegen een vader, die alles te zeer regelde, dus toen ik de kans kreeg, om het anders te doen, toen schopte ik natuurlijk ook tegen heilige huisjes. Maar ik was een sleurgebonden wezen. En nu besef ik, dat ik voortdurend één ding verzuimd heb, nl. om mezelf te zijn. En dat is een van de redenen, waarom ik het nú aan U zó voorleg.

x Op een bepaalde manier bent U nu dus bevooroordeeld vanuit Uw eigen situatie sprekend,

x (ander) Dat.....

x Ja, natuurlijk, maar je kunt dan, dacht ik, de zaken een beetje beter overzien, wanneer je in een nieuwe situatie verkeert. U spreekt nu zo volstrekt als.....

- Ik spreek algemeen. Maar vergeet niet, dat ik in algemene termen alles voortdurend heb herleid tot het ego van de mens zelf. Dat wil zeggen, dat deze algemeenheden door ieder persoonlijk kunnen worden gezien, persoonlijk kunnen worden beoordeeld en dat er geen enkele dwang of gerichtheid hier in het geheel van mijn betoog naar voren is gekomen.

Ik weet, waarom ik deze dingen zeg, zeker. Bevooroordeeld was ik op aarde. Nu niet meer. Dit is voor mij niet belangrijk meer. Het enige, wat voor mij belangrijk is, ~~is~~ dat ik nu besta, dat is, dat ik nu het geluk heb gevonden door mijn eigen weg te kiezen. En dat is nu toevallig de weg, die hier valt in de Orde der Verdraagzamen. Het had net zo goed iets anders kunnen zijn. En zolang als ik hierin gelukkig ben, blijf ik dit werk doen. Werk, dat mij een hoop kost, hoor, geloof me, aan moeite, aan andere dingen, maar werk, waarin ik blij ben en waarin ik voor mij iets vind van wat wij dan "het licht" noemen, wat je net zo goed innerlijke vreugde of een ontmoeting met God kunt noemen. Maar ik weet ook, dat op het ogenblik, dat ik dát er niet meer in vind, de Orde der Verdraagzamen mij ook niet meer zien zal. Dan ga ik dáár, waar ik datzelfde kan vinden. Er kan geen wet en geen regel bestaan buiten de directe wetten van het goddelijke, die het geheel van de schepping beheersen en waaraan ik onderworpen ben, die mij dwingen zullen, iets te aanvaarden, dat niet strookt met mijn innerlijk en mijn wezen. Dát heb ik geleerd.

Nu kunt U zeggen: je bent bevooroordeeld. Goed. Maar aan ben ik in ieder geval bevooroordeeld op grond van een betrekkelijk lange geestelijke praktijk. Je kunt zeggen: je kunt het beter overzien. Ja, geestelijk kan ik het beter overzien dan U, materieel zullen de belangrijkheden heel anders liggen, dan bij U. Omdat ik dus de dingen stel in hun essentie, terwijl U in het stoffelijk leven aan de essentie maar zelden toekomt. Dat is nu eenmaal zo. Dat moet ik aanvaarden. Maar juist daarom mag ik U voorleggen, wat mijn ervaring is - en niet alleen de mijne - en wat het belangrijkste is in het leven. Om het heel eenvoudig te zeggen: je moet je niet doodstaren op de ernst van het spel en op de onverbreekbaarheid van de spelregels. Omdat de speler voor meerdere spelen geschikt kan zijn en de keuze van het spel bepalend kan zijn voor zijn bereiking in elk opzicht, maar vooral ook voor de vreugde, waarmee hij dat bereiken voor zichzelf waarmaakt. Tja.

x Mag ik U wat anders vragen? Als U het leven hier op aarde over zou doen, zou U het beter doen?

- Wie zal het zeggen? Ik heb de hoop, dat ik het inderdaad beter zal doen, dat ik beter zal kiezen, dat ik beter zal leven. Ja. En ik hoop, dat ik er voorlopig nog niet aan toe ben. Ik kan me niet voorstellen, dat ik de dwaasheden van eens zou herhalen. Als ik ze niet had begaan, zou ik waarschijnlijk nu niet zo wijs zijn, als ik nu ben. Dus ze waren noodzakelijk. Maar de noodzaak voor de dwaasheid is nu, op dit terrein althans, ten einde. Zo hoop ik in een volgend leven tenminste niet meer de oude dwaasheden te herhalen. Laat me dan desnoods maar een stel nieuwe begaan, daar leer ik tenminste nog wat van.

x Heb je daar zelf iets in te bepalen, of je wilt incarneren, of niet?

- Ja, je hebt er zelf een hele hoop in te bepalen. Het is namelijk zo: Incarnatie is niet - hoe moet ik zeggen - een dwang. Het is ergens een regel. En die regel kun je misschien het eenvoudigst zó vertalen: Op het ogenblik, dat in het geestelijk bestaan geen uitbreiding van besef en leven meer mogelijk is, ontstaat een verstemming, waaraan je alleen kunt ontkomen, door tijdelijk de grotere gebondenheden van een stoffelijk bestaan te aanvaarden. Daarbij kun je, nog een lange tijd, onder die condities in de sferen blijven vertoeven en je kunt bewust een keuze maken, van het voertuig, dat je eventueel later het jouwe wilt noemen. En je kunt zelfs een lange tijd wachten tot je het juiste vindt. Maar ja, dat doen alleen de meest bewusten helaas. Bij de meesten is het zo: "hè, wat vervelend, ik ga ergens anders naar toe", en voor ze het weten zitten ze in een of ander wordend lichaam. En pas later komen ze tot de conclusie, dat ze dáchten, in een DC 12 of 15 te stappen - laten we het maar goed hoog zoeken - en in plaats daarvan nog niet eens in het boemeltje van Purmerend zitten, maar in de paardetram. En dat is dan wel eens een teleurstelling, natuurlijk. Maar je kunt bewust kiezen. Wanneer je het besef hebt, om het te doen, dan kun je het doen. En dan doe je het ook. Maar als je het besef niet hebt, dan bestaat de mogelijkheid wel, maar je maakt er geen gebruik van. Voldoende?

x Ik wilde U nog eens vragen, of U dat anders ziet. Ik heb er over gedacht; gesteld, ik kom in een villa, die ik niet ken en daar is iemand, die tegenover mij zit en die begint te spreken. En ik luister naar zijn woorden en die woorden zijn w woorden, die, ja, niet onbekend zijn, met hier en daar een zinspeling, een toespeling op het leven in deze tijd ook. En ik weet alleen en bemerk, dat hij goed geïnformeerd is en veel heeft gelezen over deze zaken en op den duur denk ik bij mezelf: ja, is dit nu alleen maar hunbug of is dit nu gewoon méér, hè? Is dat nu zo, dat hier inderdaad een stem uit een andere wereld gehoord word en we daar blij mee zijn of is het uiteindelijk toch nog niet zo ver. En dan zit ik gewoon te twijfelen.

D I S C U S S I E

=====

Zo vrienden, goeien avond, (Henri)

Ik ga de vragen beantwoorden. Alle vragen, die niet persoonlijk zijn, zal ik proberen te beantwoorden. Als ik ze niet kan beantwoorden, zeg ik het wel. U mag elke vraag stellen, of ik antwoord geef, bepaal ik zelf. Graag de eerste.

x Waar zijn de grenzen van de spelregels in het leven?

- Over het algemeen op het punt, waar je zelf de onmogelijkheid ervan ervaart. Of, om het anders te zeggen: de spelregels van het leven zijn regels, die allemaal amorf zijn tot het ogenblik, dat je je nek breekt, doordat je ontdekt, dat ze bestaan. Een mens, die ontdekt, dat er spelregels bestaan, en daar zijn nek op breekt, zal aan onze kant komen om te leren, dat hij een volgende keer voorsichtiger moet zijn. Voldoende antwoord? Als je het er niet mee eens bent, mag je het zeggen. Niemand zegt wat? Goed, Gaan we door.

x Wilt U iets zeggen over Christus en Boeddha?

- Tja, wat moet ik daar nou weer over zeggen. Je zoudt kunnen zeggen: het zijn concurrenten. Dat hebben de mensen er van gemaakt. Kijk eens, de Boeddha, die leert de weg, die gaat via de mens zelf. En die weg van de Boeddha is eigenlijk een innerlijke weg, waarbij je voortdurend jezelf meer losmaakt van de wereld. Daardoor kom je inderdaad dichterbij een grote waarheid vanuit je zelf, en vanuit jezelf kom je dan tot het absolute mededogen, waardoor de Boeddha zelf, vanuit zijn geestelijke grote vrijheid zich toen weer bezig ging houden met de mensen op aarde.

Kijk, Jezus deed het net andersom. Die begon te zeggen: zorg voor de wereld en vindt dan daardoor het Rijk in jezelf. Maar als je het goed bekijkt, zijn het eigenlijk twee methoden, om één en hetzelfde te ontdekken: de God in jezelf. En ik zou zeggen: ik kan geen keuze maken. Voor mij is de Christus een fantastische goddelijke kracht, die zich in vele personen kan openbaren. Voor mij is Jezus een persoon, in wie Christus zich heeft geopenbaard en de boeddha dito, dito.

x Met betrekking tot het onderwerp het leven is een spel, wie waagt die wint, is het niet juist dat zich in de beperktheid zich de meester toont, om die spreuk maar eens aan te houden. Dat je wanneer je leeft in een, van jezelf uit je beperkt en aan banden legt, dat het dan best eens leuk is om op een gegeven moment tóch een stuk vrijheid te ontdekken.

- Eigenlijk moet je het omdraaien. Je moet het zó zeggen: de enige werkelijke waarheid, die de mens kan bereiken, ligt in de beperking, die hij zichzelf ^{bewust} en doelbewust oplegt. Want verder is hij altijd een deel van het geheel, waarover hij niet kan beslissen, waarvan hij niet voldoende begrijpt om er wat aan te doen, en zóu hij het begrijpen, dan zou hij het waarschijnlijk niet durven of hij zou het niet kunnen.

x Ja, dus iets, wat je bewust jezelf oplegt, dus niet vanuit een moraal of niet vanuit een cultuurpatroon, maar wat je bewust jezelf oplegt.

- Ja, dat zou ik wel zeggen, ofschoon je natuurlijk, als je iets bewust doorleeft, beïnvloedt wordt door de moraal, die algemeen geldt rond je, waar je óf tegen óf vóór bent en waarnaast het cultuurpatroon je automatisch schakelt binnen een bepaalde begripsreeks, waaruit je dan verder leeft. Ik zou het zo willen zeggen: De doorsnee mens is van zijn jeugd af aan geconditioneerd door het milieu, waarin hij vertoeft, zodat hij een totale burgermoraal krijgt ingeschapen, waar hij zich nooit los van zal kunnen maken. Daarnaast krijgt hij nog een geestelijke scholing, welke het geheel van de geestelijke voorstellingen zodanig beheerst, dat hij daardoor alleen niet in staat is om bepaalde dingen te denken of zich vrij te maken van bepaalde beperkingen van denken, die daarin zijn gelegen. De rest, die overblijft echter, is voor hen zelf en als hij daar wat mee doet, dan bereikt hij tenminste wel iets.

x 't Klinkt sofistich, hoor. Ik geloof, dat je op een bepaald moment jezelf wel kunt deconditioneren.

- Een mens, die zichzelf deconditioneert, conditioneert zich door te proberen alle conditionering, die bestaat, tegen te werken en daardoor in zichzelf een tegenbeeld tot stand te brengen van hetgeen hem tot nu toe beheerst heeft, waarmee hij opnieuw geconditioneerd is, maar nu niet uit de massa, maar uit het verzet tegen de massaliteit. (nilariteit)

x (Veel door elkaar gepraat)...verstand te verwerken is het op een gegeven moment..... zeer een feit, dat je geconditioneerd bent, dan is het probleem, als het al een probleem is, geen probleem méér, hoewel het toch nog wel bestaat.

- Dat vind ik een rare formulering

- x Goed, geeft U het dan beter.
- Laat ik het zo zeggen. Wat U zegt, is dit, hè: een mens, die eenmaal begrijpt, hoe zijn totale spijsvertering werkt, weet, wat het is, waardoor hij honger krijgt, dus heeft hij geen honger meer.
- x Ehhh,
- Ja, dat heeft U gezegd
- x Ja, maar ik bedoel.....
- Ik weet, wat U bedoelt, maar je moet goed uitkijken, wat je zégt. (grote hil.)
- Ik zou het zo willen zeggen: Een mens, die zijn conditionering doorziet, beseft zijn gelimiteerdheid en zal daardoor, ondanks die gelimiteerdheid, een innerlijke vrijheid kunnen verwerven, die hij echter uiterlijk slechts beperkt zal kunnen hanteren.
- x Dank U.
- x Geen vragen meer over het onderwerp. Wat is ectoplasma? Uit welke lichaamsopeningen treedt deze dik-vloeibare stof naar buiten en waar komt deze stof vandaan? Trekt deze stof zich na enige tijd terug in het lichaam en kan dit fenomeen zich alleen tijdens een séance in het donker manifesteren, zodat het verschijnsel onmiddellijk eindigt bij verlichting van het vertrek? Is dit laatste gevaarlijk voor het medium?
- Nou, laten we maar beginnen. In de eerste plaats is ectoplasma geen vloeistof. Ectoplasma is niets anders dan energie, waarin kleinste materie gevangen is en wel op zodanige wijze, dat het een amorfe massa vormt op het ogenblik, dat het het lichaam verlaat. Waar het uit kan treden? In de praktijk uit elke lichaamsopening, maar de meest geziene is dan wel de mond of de neus. Ja, als het ergens anders komt, nietwaar, zou het onfatsoenlijk worden. (Hil.). Wat het is? Het is een deel van de levenskracht en van het zogenaamd astraal van de mens zelf, dat hier naar buiten wordt gebracht. - ik wou zeggen 'uitgebraakt' maar dan beperk ik het weer tot een bepaald terrein. - Wat de geaardheid ervan is? Je zoudt kunnen zeggen: ectoplasma in zijn ruwe vorm is dus eenvoudig niets anders dan een hoeveelheid energie, waarin een deel materie aanwezig is, over het algemeen in zeer verdeelde vorm, dus zelfs lager dan de atoomvorm. En wanneer we dan verder kijken wat het is, dan kunnen we zeggen: door die krachten ontstaat vaak een vaag lichtend verschijnsel. Bij grotere activiteit of toevoer van kracht aan het ectoplasma wordt het lichter. Daar het amorf is, kan het zich voegen naar elke kracht, die er op wordt uitgeoefend. Als zodanig is het kneedbaar en kan het worden gebruikt, om daaruit verschillende vormen te vervaardigen. De dichtheid van die vorm is bepalend voor het feit, of al dan niet licht verdragen kan worden.
- Wanneer ectoplasma eenmaal gebruikt is, dan zal het merendeel daarvan terugkeren tot de - ja, hoe moet je dat zeggen - "donor" zegt men voor bloed, feitelijk niet voor plasma. - dus het keert weer terug naar zijn eigen donor en delen daarvan, vooral van de energie, zijn verbruikt. Of het gevaarlijk kan zijn, wanneer dat in het donker vertrek gebeurt en het licht aangaat? Ja, dat kan gevaarlijk zijn, inderdaad. Het kan gevaarlijk zijn, omdat het ectoplasma misschien slechts in een weinig verdichte vorm aanwezig is. In dat geval is licht, maar vooral zonlicht, waar ultraviolet in zit, destructief en belet dus een groter deel van die energie en een klein deel van die materie om terug te keren tot degeen, uit wie het is voortgekomen. Wanneer, in diezelfde toestand, iemand dus dat ectoplasma zou beschadigen, d.w.z. de samenhang daarvan zou verbreken, dan zal dit over het algemeen terugspelen op het bewustzijn van de donor en dat zou dan wel eens een trauma kunnen veroorzaken, ik bedoel dus een reëel trauma, een letsel op de plaats, die hij associeert, op de een of andere manier, met de aanwezigheid van dit plasma. Meestal zijn dat de extremiteten. Dat is heel gek. Een mens schijnt te denken, dat de voornaamste delen de extremiteten zijn; Maar goed.
- Dan is er een tweede reden, waarom het gevaarlijk zou kunnen zijn, omdat namelijk niet alle ectoplasma, dat als zodanig wordt voorgesteld, ectoplasma is. U weet het misschien niet, maar U kunt buisjes kopen met ectoplasma. Er is een Amerikaanse zaak, die levert die, hoor. Dat zijn kleine capsules van een tamelijk harde, gelatineuze stof en als je die op de juiste manier doorbijt, in het donker, dan komt er een lichtende wolk uit je mond. En dan kun je zeggen, dat dat de geest is. En als je dat tegen betaling doet, levert dat vaak goed op. En in zo'n geval is het natuurlijk verrekt vervelend, als het licht aangaat. (grote hilariteit)
- Ik geloof, dat ik alle delen van de vraag beantwoord heb, als 't niet zo is hoor ik het wel.
- x Een kennis van ons nam enkele jaren geleden een foto van haar familie. Bij het afdrukken van de foto bleek zich tussen de hoofden van de familieleden ook het

*hoofd van haar vader voor te komen. Het betrof hier een gewone amateurfoto en er was dus geen sprake van een séance. Ter geruststelling van hen, die aan bedrog zouden kunnen denken: degen, die de foto nam, is een zeer serieuze en bekende vrouwelijke advocaat in Utrecht. Vraag: Hoe is dit mogelijk? Wordt hier van ectoplasma gebruik gemaakt? En noemt men zo'n verschijning niet een "extra"?

* Het verschijnsel noemt men inderdaad een extra. Mag ik één ding zeggen? Ik vind het heel erg eigenaardig, dat U zegt: het is een goed bekend staande vrouwelijke advocaat en dus is er geen bedrog mogelijk. Ik weet het niet, in de advocatuur... nou ja, ik kan me vergissen (grote hilariteit). Maar de vraag. Een dubbel ontstaat over het algemeen, wanneer er voldoende gedachtekracht aanwezig is en wanneer, bewust of niet bewust, de fotograaf enigszins mediamiek is. Dit laatste is praktisch noodzakelijk, omdat de uitstraling van de fotograaf, in wisselwerking met, hetzij de gedachte, hetzij de eventuele aanwezigheid van een geest, noodzakelijk zijn om het zogenaamde extra dúidelijk te doen ontstaan. Ik wil er verder op wijzen, dat men soms extra's aanwijst, die het zeker niet zijn, omdat ze ontstaan zijn door toevallige lichtval op een oneffen vlak. Maar 't kan dus inderdaad.

Ja, ik heb ook wel eens gedacht: zal ik mezelf een extra geven? Maar de enige film, waarin ik thuishoor, is "De klokkekluis" van de Notre Dame" en daar hebben ze al extra's van. (grote hilariteit. Voor nieuwelingen: Deze spreker vertelt dikwijls, dat hij in zijn laatste bestaan op aarde een gebochelde marskramer was. Transcr.)

x De volgende vraag is nogal een lange:

Het nieuwe jaar is enkele dagen oud. Kunt U een beknopte prognose voor 1975 geven? B.v. ten aanzien van het Midden-Oosten: Komt er nog een vijfde Arabisch-Israëliische oorlog of komt er een oplossing van het Palestijnse vraagstuk?

Zal de oliecrisis voortduren en zullen vooral de onderontwikkelde landen hiervan het slachtoffer worden?

Komt er een eind aan de strijd in Viet-Nam met Noord-Vietnam als overwinnaar of grijpt Amerika weer in om dit te voorkomen?

Blijft dit jaar een confrontatie van China en Rusland uit?

Komt er een einde aan de ellende in Bangladesj dit jaar of blijft het nog ten prooi aan honger, ellende en overstromingen?

Nou, ga er maar aan staan.

- Nu, daar kunnen we wel even aan beginnen, ja. (Gelach) Laten we maar beginnen met het begin. In het Midden-Oosten zal een korte confrontatie plaatsvinden, waarschijnlijk tussen Syrië en Israël. Ik geloof niet, dat je dit een oorlog kunt noemen. Bovendien zal vanuit de olielanden en geldgevers worden ingegrepen, ook Amerika zal het zijne proberen te doen en zelfs Rusland vindt, dat er vrede moet zijn. Een oplossing komt dichterbij, maar wordt voorlopig nog niet bereikt door de onderlinge verdeeldheid van de arabische staten. Nou, dat weten jullie al weer.

Wanneer U zich afvraagt, of er een conflict zal ontstaan tussen Rusland en China is het antwoord: Nee, dit zal dit jaar niet ontstaan. Integendeel, door verandering van gezaghebbers - dat is trouwens al gezegd, dat dit aan de hand zou zijn dit jaar - er is een verandering van gezagdragers op het ogenblik gaande in de Sowjet-Unie. Daardoor zullen zelfs de relaties weer iets beter worden dan ze geweest zijn. Dat zegt nóg niet veel maar het is in ieder geval politiek betekenisvol, omdat er dus geen directe oorlogshandelingen zullen en plaatsvinden. Ze schelden mekaar wel uit, maar dat hoort er gewoon bij.

Dan gaan we verder. In Vietnam komt nog geen einde aan de strijd

het alleen zonderling, dat U vraagt, of Amerika wéér zal ingrijpen. Wa dat die Amerikanen er allemaal deden op het ogenblik. Ze zijn er natuurlijk maar om hulp te geven en zo, dat weet ik, ze zorgen voor de armen, en adviezen en zo, maar ondertussen doen ze aardig wat. U weet wel, hoe dat is: I Cee I Ay. (Gelach) Nou ja, goed, dat spelletje wordt daar dus en dat zal dit jaar nog niet zijn afgelopen. Het is waarschijnlijk, dat de vrede in dit land bereikt wordt, waarbij een zekere dominantie, maar geen suprematie van het Noorden plaats vindt in 1977.

Wat Bangladesj betreft, ja, dat zit er ellendig voor en dat blijft voor zitten, om de doodeenvoudige reden, dat een betrekkelijk kleine kaste gewend heeft tegenover het geheel en over de middelen beschikt, om dit terwijl niemand in kan grijpen, zonder gelijktijdig deze kaste te spekken. om omkoperij en dergelijke uit te roeien, als je het mij vraagt, dat is h Vroeger was het bakshish, nu is het bakken vol.

d. Ik vind
t dacht U,
rlijk alleen
ze geven
dat heet, hè?
us gespeeld
een redelijke
en absolute
ijft er ellendig
aste zich
te doen,
Pogingen
opeloos, daar.

o Dat geldt trouwens ook voor grote delen van India, waar ook precies hetzelfde speelt. Wat dat betreft kunnen we dus zeggen: de hongersnood blijft ook in het komende jaar voor bepaalde delen van de wereld een grote rol spelen.

Nou, wat hadden we nog meer? ik ben zo langzamerhand de tel kwijt

x De volgende vraag. Uit mededelingen van "gene zijde" blijkt, dat na de dood dieren, waarvan men veel heeft gehouden, zich bij hun vroegere baas of bazin voegen. Keren deze dieren niet terug naar hun eigen wereld, onder leiding van hun groepsgeest?

* Nu dat ligt er maar aan. Kijk eens, die groepsgeest kan alleen domineren, wanneer er een bepaalde mentaliteit aanwezig is of een bepaalde bewustzijnsinhoud. Wordt de bewustzijnsinhoud te groot of verandert de mentaliteit, dan zal het ego - van het dier, in dit geval - dus niet meer door de groepsgeest kunnen worden gedomineerd. En dat impliceert inderdaad, dat dergelijke dieren zich kunnen voegen zij het voor een korte tijd, hoor, nooit voor lang, bij degenen, die ook overgegaan zijn dus en waarvan zij hebben gehouden en dat zij zich ook enige tijd kunnen manifesteren op aarde, in hun gewende milieu en bij personen, waarvan ze gehouden hebben. Dat bestaat, ja. Moet ik er meer van zeggen?

x Worden deze beesten niet eerder gedacht, dan dat ze werkelijk verschijnen?

- Nou, ze verschijnen ook werkelijk. Maar U moet zó rekenen: wanneer je b.v. een hond hebt, die grotendeels aan zijn eigen instincten ontkomt door een grote onderwerping plus genegenheid voor zijn baas - dat kan, hè - dan heeft zo'n dier waarschijnlijk een periode van, in Uw termen, van vier tot tien jaar, voordat hij weer aan incarnatie toe kan zijn. In die tussentijd kan hij zich dus manifesteren. Bij een kat is het over het algemeen wat anders. Maar, wanneer een kat zich eenmaal kan manifesteren, dan ligt het wel tussen de elf en de twintig, vijftwintig jaar van Uw tijd. Maar daar staat tegenover, dat veel minder katten zich zo manifesteren, dan U zoudt denken.

x Mag ik iets anders vragen?

- Ja zeker.

x Wat Uw oordeel is over de houding van de Jehova-getuigen. Die spreken altijd over de komende Messias. En nu is dat vredelijk interessant, dat verhaal en ik zou het fijn vinden, als U daar iets over zoudt willen zeggen.

- De komst van de Messias, zoals de Jehova's die verwachten, zal niet plaatsvinden. Want een Verlosser, zoals zij die zien, is iemand, die eventjes de ellende van de uitverkorenen op komt halen, om daarvoor in de plaats hun gelukzaligheid te geven op deze wereld. En geloof dat nou maar niet. Vergeet het maar.

Wanneer je zegt: is er een messiaanse werking? - dat is iets anders. Dan kunnen we zeggen: er zal een periode aanbreken, en die is niet eens zo heel ver weg, een paar honderd jaar misschien, waarin voor het meerendeel van de mensheid door de grote profeten, die vooraf zijn gegaan plus allenhand inwerkingen, een betere bewustwording mogelijk is van het goddelijke en ook meer paranormale begaafdheid tot uiting zal komen, wat impliceert, over het algemeen, een beter begrip voor de niet-stoffelijke werkelijkheid. Dus dát gebeurt wél.

En ja, Jehova's getuigen, dat is een moeilijk punt, weet U? Kijk eens, deze mensen getuigen van Jehovah. Maar het wonderlijke is, dat die Jehovah, waarvan ze getuigen, amerikaans fabrikaat is. Ze verkondigen hun leer op grond van de Bijbel. Maar de Bijbel, zoals zij die verkondigen, is een amerikaans aangepast geheel. De mensen zelf geloven, en in hun geloof vinden ze saamhorigheid onder elkaar, die gelijktijdig een volledige wereldvervreemding tengevolge heeft. Dat betekent dus, dat ze los staan van de wereld, omdat ze zich uitverkoren achten en dat ze vanuit die uitverkorenheid uitgaan om de mensheid te redden, terwijl ze zichzelf niet kunnen redden, want anders zouden ze niet in die gesloten gemeenschap vluchten.

Als zodanig vind ik het mensen, waarvoor je respect moet hebben, maar wier uitspraken je het liefst met een vaatje zout moet kruiden.

x Mag ik U in verband met die messiaanse verwachting nog iets vragen? Steiner spreekt van de komst van de ethérische Christus in de toekomst, dus niet ...

- Niet de stoffelijke vorm. Maar, vergeet één ding niet. Hij is een "Christus", die iets anders is dan "Jezus", op aarde. Wat is "de Christus" in wezen? Ik zal proberen, het in net kort te formuleren: De goddelijke aanvaarding van het geheel van zijn Schepping kan gecentraliseerd worden ten aanzien van een bepaalde planeet in een gedeeltelijke uiting van die goddelijke kracht, die ervaren wordt als een totaal van goddelijke liefde, ofschoon ze gelijktijdig ook een onthulling van goddelijke werkelijkheid omvat.

BEZETENHEID. Volgens de opvatting van de mensen: het duiveltje in de mens zelf
 Wat dat betreft, is het meestal een deel van zichzelf, waardoor het
 bezeten is. In andere gevallen: het inbeslaggenomen worden door een
 persoonlijkheid, die buiten deze mens bestaat, hetzij levende op aarde,
 hetzij levende in bepaalde sferen en deze mens, tegen zijn eigen wil en
 vaak zonder diens bewustzijn, hanterend en dwingend tot handeling en
 uitspraak.

UITTREDING. Nou, dat is doodgewoon iemand, die zegt - geestelijk geldt het ook -:
 Uit, goed voor U! (Grote hilariteit)

Vrienden, ik geloof, dat we aan het einde gaan komen van deze bijeenkomst.
 Nu ja, dat gaat altijd, dat weet U, met een zogenaamde improvisatie. Wat niets anders
 wil zeggen, dan dat U een paar woorden geeft, die de kapstok vormen voor de ideeën
 die ik er aan op zal hangen.

x Kunst, noodverband, religie, appelflap.

- ik heb dus, als ik het goed heb: het noodverband voor de kunst is een
 appelflap, die uit de religie geboren is.

Goed, dan gaan we eens kijken, wat we daarvan kunnen maken.

Er is een bobbel in de tijd
 Die de mensen noemen: het jaar
 In onderscheiding van de eeuwigheid
 waarbij 't gevaar van vuurwerk en appelflap
 Tezamen vormen de gunst,
 Waarmee de mens de kunst
 Van 't leven wil bedrijven.
 Hij tracht uit zich dan neer te schrijven
 Een nieuwe en een beet're tijd
 Terwijl hij nog gedurig lijdt
 Onder eigen stommititeit
 Waardoor hij vroeger tijd bedorven heeft
 Zodat de mens in de religie zoekt naar iets wat inhoud geeft
 Opdat hij eigen dwaasheid kan vergeten
 In de schijn van weten
 Dat een ander voor hem die dwaasheid condonneert
 Daarom heeft hij dan God vereert
 Of in zich beleefd of in zich geschreven
 waaraan hij uiting moet gaan geven
 En zo zoekt hij des hoogsten gunst
 Door eigen dwaasheid of beseffen
 Neer te leggen in wat lijnen en wat kleur
 En dát heet Kunst.

Ja, dat is het hele verhaal. Nou, dan ga ik nog voor mezelf... Ja, ik kan
 nooit uitscheiden, weet je dat? Vroeger dacht ik altijd, nou ja, je kan niet
 weten, of je nog een potje of een stukje leverworst of een vetertje drop
 kwijt kan om wat te verdienen. Nou heb ik hier niks te verkopen, of je zou
 het hoogsten misschien geestelijke goederen kunnen noemen, maar ik zou U n
 namelijk nog dit willen geven, dat is dan meteen een soort Nieuwjaarswens
 voor een nieuw jaar, dat allang weer oud is.

Wanneer je droomt van morgen
 Vraag eerst: Ben ik vandaag
 Wanneer je vreest voor zorgen
 Zit eerst maar eens met het heden in je maag.
 En zoek je naar vrede en vreugde en liefde
 Ik zeg je, opdat je het niet vergeet,
 Die worden pas werkelijkheid, als U ze zelve geeft
 En nimmer die waarde vergeet

En als je het niet mooi vindt: Put it in your pipe and smoke it.
 Ik dank U voor Uw aandacht, ik wens U een goede huisgang. Goeden avond.